

NEDEĽA BOŽIEHO SLOVA

Liturgicko-pastoračná pomôcka

VÝZNAM NEDELE BOŽIEHO SLOVA

„Je mojím vrúcnyim prianím, aby sa Božie slovo stále viac slávil, poznávalo a šírilo“ (Misericordia et misera, 7). Týmito slovami pápež František povzbudzoval Cirkev na záver Jubilea milosrdenstva, aby kládla Sväté písmo čoraz väčšmi do centra svojho života a svojho pastoračného pôsobenia. Okrem toho, Božie Slovo obsahuje „dynamizmus“ a „silu, ktorá sa nedá predvídať“ (Evangelii gaudium, 20.22), dokáže sa prihovárať srdcu človeka, aby mu pomohlo objaviť a stretnúť Božiu milosrdnú lásku (Evangelii gaudium, 128). Preto si Svätý Otec v apoštolskom liste na záver Jubilea milosrdenstva prijal, aby „každé spoločenstvo venovalo jednu nedeľu liturgického roka obnovenému úsiliu o šírenie, poznávanie a hlbšie pochopenie Svätého písma: jedna nedeľa celá venovaná Božiemu slovu, aby sme pochopili nevyčerpatelné bohatstvo, ktoré pochádza z trvalého dialógu Boha s jeho ľudom“ (Misericordia et misera, 7).

Po celom svete už roky a s pozitívnym ohlasom u veriacich sa nejaká nedeľa alebo obdobie roka zameriava na Bibliu: „Stalo sa spoločnou [bežnou] praxou prežívanie momentov, v ktorých sa kresťanská komunita sústreďuje na veľkú hodnotu, ktorú Božie slovo zaujíma v jej každodennom živote. V rozličných miestnych cirkvách existujú mnohé iniciatívy, ktoré čoraz viac sprístupňujú Sväté písmo veriacim, aby cítili vďačnosť za tento veľký dar, no zároveň záväzok žiť podľa neho v každodennom živote a zodpovednosť dôsledne o ňom svedčiť“ (Aperuit illis, 2). V odpovedi na mnohé podnety, ktoré mu prišli, a aby celá Cirkev so svojim nesmiernym bohatstvom tradícií a miestnych iniciatív mohla kráčať pospolu a v „jednotnom úmysle“, pápež František ustanovil apoštolským listom Aperuit illis nedeľu v liturgickom roku, ktorá má byť venovaná Svätému písmu v živote Cirkvi: Nedeľu Božieho Slova. Každý rok sa má sláviť na Tretiu nedeľu v cezročnom období a venovať sa „sláveniu, uvažovaniu a rozširovaniu Božieho slova“ (Aperuit illis, 3).

Nie náhodou chcel Svätý Otec podpísať svoj list práve 30. septembra 2019, na liturgickú spomienku sv. Hieronyma, v deň začiatku slávenia 1600-tého výročia smrti tohto významného prekladateľa a komentátora Písma, ktorému vďačíme za výrok: „Nepoznať Písmo značí nepoznať Krista“. Sväté písmo je od nepamäti mostom pre dialóg a pre dôležitý kontakt aj s inými kresťanskými denomináciami a s inými náboženstvami. Z tohto hľadiska nie je okrajová skutočnosť, že Nedeľa Božieho Slova sa nachádza v období, keď Cirkev slávi Deň dialógu medzi židmi a katolíkmami a Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov, čím získava veľký význam pre ekumenizmus i budovanie spoločenstva (Aperuit illis, 3). Okrem iného, evanjeliá tejto nedele vo všetkých troch liturgických cykloch prinášajú počiatok účinkovania a ohlasovania Ježiša, Slova, ktoré sa stalo telom (Jn 1,14).

Podľa miestnych okolností je možné nájsť najvhodnejšie a najúčinnnejšie formy pre prežívanie tejto Nedele, aby sa v Božom ľude napomohlo „prehĺbenie nábožnej a horlivej dôvernej blízkosti so Svätým písmom, ako o tom svätý autor hovoril už v dávnych dobách: „...veľmi blízko sú tie slová; (sú) v tvojich ústach, v tvojom srdci, aby si ich uskutočnil“ (Dt 30, 14)“ (Aperuit illis, 15).

BOŽIE SLOVO V LITURGICKOM SLÁVENÍ

- „Cirkev vždy mala v úcte Božie Písma tak, ako samo Pánovo telo – najmä v posvätej liturgii. Neprestáva prijímať chlieb života zo stola Božieho slova a zo stola Kristovho tela, a podávať ho veriacim“ (Dei Verbum, 21).
- Keď ohlasujeme Slovo, uskutočňujeme úkon Cirkvi: nevykonávame nejakú vec v našom mene, ale máme účasť na poslaní Cirkvi, ktorej sme súčasťou.
- „Biblia nemôže byť dedičstvom iba niekoľkých a už vôbec nie len zbierkou kníh pre niektorých privilegovaných. Patrí predovšetkým ľudu, ktorý je zhromaždený, aby ju počúval a stotožnil sa s týmto Slovom“ (Aperuit illis, 4).
- Preto je dôležité poznať jednotlivé prvky a gestá, ktoré sú v rámci liturgického slávenia vo vzťahu k Božiemu slovu, aby sme ich mohli lepšie prežívať.

"MIESTA" A "KNIHY" BOŽIEHO SLOVA NA LITURGII

Jedným z prvotných zámerov Nedele Božieho Slova je nadobudnúť istú familiaritu, blízkosť so Svätým písmom. Kresťanské spoločenstvo sa totiž buduje a identifikuje práve okolo neho: „Časté čítanie Svätého písma a slávenie Eucharistie umožňuje vzájomné spoznanie sa tých, čo k sebe patria“ (Aperuit illis, 8). Aby sa to mohlo uskutočniť, je potrebné definovať všetky tie „miesta“, kde stretávame Božie slovo, a poznať knihy, ktoré – v rámci slávenia – zvyrazňujú jeho dôležitosť.

MIESTO: AMBÓNA

Dôležitosť Svätého písma, ktorú potvrdil Druhý vatikánsky koncil, sa nevyhnutne rozširuje i na miesto, odkiaľ je ohlasované. Usmernenie pojednávajúce o umiestnení Svätého písma počas sv. omše, stanovuje, že miesto Slova zodpovedá jeho dôstojnosti a pripomína vzťah s oltárom. Má byť zrejmé, že na sv. omšu sa pripravuje stôl Božieho slova a Kristovho tela. Ambona pripomína oltár nakoľko Slovo, ktoré sa ohlasuje od ambony, sa stáva „telom“ na oltári. Možno teda právom hovoriť o „dvoch stoloch“: stole Slova a stole Eucharistie.

Za biblického predchodcu dnešnej ambony možno považovať drevenú vyvýšeninu, ktorú nechal postaviť Ezdráš na slávnostné čítanie Zákona pri príležitosti sviatku Stánkov okolo roku 445 pr. Kr. V Knihe Nehemiášovej čítame: „Zákonník Ezdráš stál na drevenej vyvýšenine, ktorú na tento cieľ urobili. [...] otvoril knihu pred očami všetkých ľudí, prevyšoval totiž všetok ľud, a keď ju otváral, všetok ľud vstal. Ezdráš dobrorečil Pánovi, veľkému Bohu, a ľud rad-radom odpovedal: «Amen, amen!», pričom zdvíhal ruky. Potom sa zas sklonili a klaňali sa Pánovi tvárou až po zem“ (Neh 8,4-7). Ezdráš sa nachádza na vyvýšenine urobenej s tým zámerom, aby vyjadrovala dôstojnosť, ktorú má Slovo, keď sa ohlasuje. „Prevyšoval ľud“: nejde iba o logistickú požiadavku (aby bol ten, kto číta viditeľný a počutý všetkými); nesie to i symbolický význam: Boh hovorí cez svoje Slovo, ktoré prevyšuje naše a potrebuje zostúpiť do srdc.

Tak čítame na začiatku Rímskeho misála: „Dôstojnosť Božieho slova si vyžaduje, aby v kostole bolo vhodné miesto, z ktorého by sa Božie slovo ohlasovalo a ku ktorému by sa pri liturgii slova pútala pozornosť veriacich. Patrí sa, aby tým miestom bola spravidla pevná ambona, a nie jednoduchý prenosný pult. Nech je už dispozícia kostola akákoľvek, ambona sa musí umiestniť tak, aby vysvätených služobníkov a lektorov mohli veriaci dobre vidieť a počuť. Z ambony sa prednášajú najmä čítania, responzóriový žalm (medzispev) a veľkonočný chválospev. Môže sa z nej predniesť homília a úmysly spoločnej modlitby. Dôstojnosť ambony si vyžaduje, aby k nej pristupoval len služobník slova“ (Všeobecné smernice Rímskeho misála, 309).

KNIHY: LEKCIONÁR A EVANJELIÁR

V Slove sa Vzkriesený Kristus naozaj sprítomňuje medzi svojimi a dáva Ducha na oslavu Otca. Pri slávení sa prítomnosť Pána podčiarkuje úctou, ktorá sa prejavuje posvätnéj knihe, a zvlášť Evanjeliáru. To všetko chce vyjadriť úžasnú skutočnosť: prostredníctvom Slova, ktoré sa prednáša, sa v Cirkvi uskutočňuje ozajstná „epifánia“ (zjavenie) Pána uprostred tých, čo ho počujú, rastú vo viere tým, že ho uskutočňujú, a slávia veľkonočné tajomstvo Krista. Preto prednášanie Slova má v sebe hodnotu spásnej udalosti, v ktorej sa aktualizujú dejiny spásy. Prednášanie nie je obyčajným čítaním textu, ale skôr ohlasovaním prítomnosti. Pri prednášaní dáva Boh poznať svoje spásne dielo. Prednášanie vždy odkazuje na dianie, ktoré zvýrazňuje jeho pôvod a charakteristiku ako prijatého daru. Božie Slovo je vždy udalosťou stretnutia, ktoré tvorí život a ustanovuje vzťah.

Lekcionár je liturgickou knihou, ktorá obsahuje celé Božie slovo, ktoré sa ohlasuje počas eucharistických slávení. Lekcionár – má byť náležitý, decentný a pekný, schopný vzbudiť zmysel pre Boha, ktorý hovorí k svojmu ľudu, dôstojný toho, aby bol pobozkaný. Preto nie sú vhodné na prednášanie Božieho slova iné náhradné pastoračné pomôcky, ako napríklad „brožúrky“, ktorých úlohou je iba pomôcť veriacim pripraviť sa, prípadne sú určené na osobnú meditáciu čítaní. Samotná liturgická kniha by mala byť ako epifánia Božej krásy uprostred jeho ľudu. Lekcionár, na rozdiel od Evanjeliára, neobsahuje iba čítania evanjelií, ale aj texty zo Starého a Nového zákona.

Evanjeliár má byť podľa misálu pred ohlasovaním evanjelia položený na oltári. Na začiatku slávenia ho kladie na oltár diakon – alebo v jeho neprítomnosti akolyta – po tom, ako bol prinesený počas vstupnej procesie. Medzi procesiami, ktoré sa odohrávajú v rámci eucharistického slávenia, procesia s Knihou Evanjelií by mala byť tou najslávnostnejšou; má totiž za cieľ osláviť Krista v jeho Slove a ohlásiť jeho prítomnosť. Skutočnosť, že Evanjeliár je položený na oltári, mu dáva výnimočnú poctu. Oltárom je samotný Kristus, a preto iba Eucharistia a Evanjeliár majú to privilégium, že môžu byť naň položené. Keď kňaz alebo diakon berú Evanjeliár z oltára, značí to, že slová, ktoré sú následne čítané, nie sú ich, ale Ježišove, ktorý je Pánom dejín a Cirkvi. Evanjeliár obsahuje úryvky evanjelia, ktoré sú určené na ohlasovanie počas liturgických slávení. Texty bývajú zvyčajne usporiadané podľa poradia, v akom sa nachádzajú v evanjeliách, no už rozdelené na perikopy, ktoré sa majú ohlasovať.

"GESTÁ" VOČI BOŽIEMU SLOVU

Privilegovaným miestom stretnutia kresťanskej komunity a Božieho slova je eucharistické slávenie. Je preto dôležité vrátiť dôstojnosť a pozornosť, ktoré mu náležia, či už prostredníctvom intronizácie alebo incenzom. Podobne možno navrhnúť na záver slávenia obrad odovzdania Svätého písma. Aby sa to stalo ešte viac zrejším v rámci Nedele Božieho Slova, je dôležité, aby v rámci slávení uskutočňovali určité „gestá“, ktoré robia viditeľným jeho dôležitosť (Aperuit illis, 3).

Prijatie Slova

Svätý Pavol v Prvom liste Solúnčanom podčiarkuje dôležitosť správneho prijatia Slova: „Preto aj my neprestajne vzdávame vďaka Bohu za to, že keď ste od nás prijali Božie slovo, ktoré sme hlásali, neprijali ste ho ako ľudské slovo, ale - aké naozaj je - ako slovo Božie; a ono pôsobí vo vás veriacich“ (1Sol 2,13). Počas slávnostného úvodného spevu diakon nesie v procesii Evanjeliár, držiac ho vyzdvihnutý. Keď príde do presbytéria, položí ho na oltár. V neprítomnosti diakona, niektorý z koncelebrantov môže vykonať to isté. Toto gesto, vyhradené posvätnému textu, má ak zámer vyjadriť našu vnútornú dispozíciu: Božie slovo prichádza k nám zhora, osvetľuje naše kroky a zaujíma centrálné miesto v zhromaždení. Rešpekt, ktorý prejavujeme Evanjeliáru, odráža miesto, ktoré zaujíma Božie Slovo v komunite a v každom z nás.

Intronizácia Božieho slova

Akonáhle príde k oltáru, Evanjeliár je umiestnený do stredu. Toto umiestnenie možno prirovnať intronizácii a vystaveniu Najsvätejšej sviatosti Oltárnej. Počas veľkých ekumenických koncilov sa zrodila tradícia klásť Evanjeliár na malý trón, aby sa zvýraznil primát Božieho slova. Taká liturgická prax sprevádza aj vianočné obdobie, počas ktorého zvýrazňuje tajomstvo Vtelenia. Intronizácia vyjadruje nadradenosť Slova v živote veriacich, ktorí usmerňujú a stvárnajú všetko, čo konajú, podľa indikácií vyslovených Bohom.

Ohlasovanie Slova

Tak ako odporúča posynodálna exhortácia Verbum Domini, je vhodné dať si maximálne záležať na ohlasovaní Božieho slova. To je prvý znak našej úcty voči Svätému písmu.

„Ako je známe, kým evanjelium číta kňaz alebo diakon, prvé a druhé čítanie v latinskej tradícii číta poverený lektor, muž alebo žena. [...] Potrebné je, aby laici, poverení takouto službou, aj keď do nej neboli priamo ustanovení, boli skutočne vhodní a záväzne náležite pripravení. Táto príprava musí byť tak biblická a liturgická, ako aj technická: Biblická výchova sa má usilovať o to, aby lektori mohli pochopiť čítania v ich kontexte a svetlom viery porozumieť jadrú zjavenej zvesti. Liturgická výchova má lektorom poskytnúť určitú schopnosť chápať zmysel a štruktúru liturgie slova a vzájomný vzťah medzi liturgiou slova a liturgiou Eucharistie. Technická príprava má čoraz lepšie uspôsobovať lektorov na umenie čítať pred ľudom, či už priamo, alebo pomocou moderných prístrojov na zosilnenie hlasu“ (Verbum Domini, 58). Žalm by sa mal spravidla spievať od ambony. Existujú dva spôsoby spevu žalmu: priamy spôsob, v ktorom žalm spieva žalmista alebo kantor bez odpovede alebo všetci spolu; rezponzoriálny spôsob, ktorý sa uprednostňuje pri eucharistickej slávnosti. Žalmista alebo spevák intonuje verše žalmu a na odpovedi sa podieľa celé spoločenstvo. Táto forma odpovede má niekoľko variácií: žalmista môže žalm spievať a zhromaždenie spieva odpoveď; lektor prednáša žalm a komunita spieva odpoveď alebo refrén; lektor prednáša žalm a zhromaždenie recituje odpoveď. Táto posledná možnosť je najmenej správna, hoci je najbežnejšia.

Ohlasovanie Evanjelia

Prednášaniam evanjelia sa musí venovať maximálna pozornosť; preto je vhodné, aby mu predchádzalo incenzovanie. Počas „Verša pred evanjeliom“ ide turifer k sédesu, aby sa do kadidelnice vložilo kadidlo; následne ide s diakonom alebo predsedajúcim k ambone na incenz a na ohlasovanie. Je vhodné liturgický pozdrav a úvodné slová: „Čítanie zo svätého evanjelia...“ (ako i záverečné „Počuli sme slovo Pánovo“) zaspievať, aby sa zdôraznil význam prečítaného. Ak sláveniu predsedá biskup, na konci prednesu evanjelia kňaz alebo diakon prinesú biskupovi Evanjeliár, aby ho pobozkal. Pri tejto príležitosti je náležité, ak celebrant udelí aj požehnanie ľuďom.

Gesto úcty

Aby sa zdôraznila centralita Posvätej knihy, po prednesení evanjelia možno veriacich vyzvať, aby vyjadrili gesto úcty. Pred tým ako sa znova položí na ambonu, vystaví sa Evanjeliár na úctu veriacim. Bozk, úklon, ruka položená na stránku evanjelia... môžu vyjadrovať poklonu veriacich, zatiaľ čo zbor spieva vhodnú pieseň.

Odobzдание Biblie

Odobzдание Biblie veriacim sa stáva úkonom zverenia, pri ktorom sa Božie slovo dáva do rúk ľudí, ktorí sa od tej chvíle stávajú zodpovednými za jeho prijatie a odobzďavanie. Na to, aby ho bolo možné odobzďať ďalej, je potrebné ho najskôr prijať. Bude totiž „prázdnyh hlásateľom Božieho slova navonok, kto ho nepočúva zvnútra“ (sv. Augustín, Serm. 179, 1). V čase odobzďania sa veriaci zaväzujú čítať Božie slovo, počúvať ho a šíriť ho vlastnými slovami a skutkami každodenného života: „... blahoslavení tí, čo počúvajú Božie slovo a zachovávajú ho!“ (Lk 11,28).

BOŽIE SLOVO V ŽIVOTE VERIACICH

- Sväté písmo nemá zostať „mŕtvou literou“, ale naopak, má sa stávať živým v konaní a v každodennom živote Cirkvi.
- V *Aperuit illis* čítame: „Bez pochopenia toho, že len obe spolu sú jediným zdrojom Zjavenia, hrozí často riziko oddelovania Svätého písma a Tradície.“
- Písomný charakter prvého neuberá nič z toho, že je plne živým Slovom; tak ako živá Tradícia Cirkvi – ktorá ho neprestajne odovzdáva v priebehu storočí z generácie na generáciu – má túto svätú knihu za „najvyššie pravidlo viery“ (č. 11).
- Ďalej uvádzame niekoľko podnetov prevzatých z neoceniteľného pokladu, ktorý nám zanechali cirkevní otcovia a Učiteľský úrad, najmä v odkaze posledných troch pápežov.

AKO PRIJAŤ BOŽIE SLOVO?

HLAS CIRKEVNÝCH OTCOV

Konám svoju povinnosť podľa poslušnosti Kristovmu príkazu: „Skúmajte Písma“ (Jn 5,39) a „Hľadajte a nájdete“ (Mt 7,7), aby mi Kristus nepovedal, čo povedal Židom: „Mýlite sa, lebo nepoznáte Písmo ani Božiu moc“ (Mt 22,29). Pretože ak, ako hovorí Pavol, Kristus je Božou mocou a Božou múdrosťou, človek, ktorý nepozná Písmo, nepozná Božiu moc a múdrosť. Potom nepoznať Písmo značí nepoznať Krista.

Hieronym, Prológ ku komentáru proroka Izaiáša

Učenie Cirkvi – ktorá je Božím domom – sa nachádza v plnosti Božských kníh. [...] Aký iný život by tam mohol byť, ak vylúčime vedu Písma? Vďaka nej sa prichádza k poznaniu Krista, ktorý je životom tých, čo veria!

Hieronym, List 30,7

Pamätajte, že jestvuje iba jediná Božia reč, ktorá sa rozvíja v celom Písme, a je iba jedno Slovo, ktoré znie v ústach všetkých posvätných autorov a ktoré tým, že bolo na počiatku, Boh u Boha, nepozná slabiky, lebo sa nachádza mimo čas, a nemali by sme sa ani čudovať, že sa pre našu slabosť sklonilo, aby vyslovilo naše slová, keď sa ponížilo, aby prijalo samotnú slabosť nášho tela.

Augustín, Výklady žalmov 103,4,1

Nikto nepochybuje o tom, že Sväté písmo, teda súbor kníh Zákona, Prorokov, Evanjelií a Apoštolských spisov, ktorým priznávame kanonickú autoritu, si v niektorých častiach dáva za jediný cieľ: živiť vedu a dať viere pevné základy [...] Iné texty však obsahujú predpisy, ktoré sa majú dodržiavať a uvádzať do praxe, alebo zákazy nerobiť to alebo ono [...] a stanovujú normy pre morálny život v súlade s požiadavkami pravého náboženstva

Augustín, Predhovor k Zrkadlu morálnych predpisov Svätého písma

Ktokoľvek si potom myslí, že rozumie Písmu svätému, alebo akejkol'vek jeho časti, ak prostredníctvom toho chápania nedokáže budovať stavbu tejto dvojitej lásky k Bohu a k blížnemu, ešte im ešte nerozumie tak, ako by mal.

Augustín, Kresťanská náuka 1, 36, 40

Hľa, ako by si mal chápať Písmo: ako jediné a dokonalé telo Slova.

Origenes, Homílie na Jeremiáša 39

Hovorí sa, že Kristovu krv pijeme nielen vtedy, keď ju prijímame podľa obradu posvätných tajomstiev [Eucharistie], ale tiež, keď prijímame jeho slová, v ktorých sídli život, ako on sám hovorí: „Slová, ktoré som vám povedal, sú duch a život.“

Origenes, Homília na Numeri 16, 9,2

Ty však vlož celú svoju horlivosť do čítania Písma s vierou a s dobrou vôľou, ktorá sa páči Bohu. Nestačí, aby si klopal a hľadal. Predovšetkým nevyhnutná na dosiahnutie chápania Božských vecí je modlitba.

Origenes, List Gregorovi Divotvorcovi 4,3

V dvoch anjeloch [ktorí sa zjavili v Kristovom hrobe] môžeme rozpoznať dva Zákony: jeden predchádza, druhý nasleduje. Títo anjeli sú skutočne navzájom spojení miestom, ktoré zaujímalo Pánovo telo, keďže obidva Zákony v súlade ohlasujú Pánovo vtelenie, smrť a vzkriesenie, je akoby sedel Starý zákon pri hlave a Nový pri nohách. To je dôvod, prečo tí dvaja cherubíni, ktorí zakrývajú [svojimi krídlami] zľutovnicu, pozerajú na seba tvárou v tvár (Ex 25, 20). Cherub totiž znamená plnosť poznania. A čo môžu dvaja cherubíni symbolizovať, ak nie dva Zákony? Čo predstavuje zľutovnica, ak nie vteleného Pána, o ktorom Ján vyhlasuje, že sa stal zmiernou obetou za naše hriechy? Keď Starý zákon oznamuje, že sa má uskutočniť to, čo Nový oznamuje ako uskutočnené v Pánovi, sú ako tí dvaja cherubíni: pozerajú na seba upierajúc tvár smerom k zľutovnici. Oba zákony totiž vidia uprostred seba vteleného Pána a ich pohľady sú v harmónii, pretože zhodne rozprávajú o tajomstve jeho plánu spásy.

Gregor Veľký, Homílie o evanjeliách 2,25,3

Ak mali slová Písma iba jeden zmysel, tak prvý vykladač by ich vedel vysvetliť; a pre zvyšok odborníkov by nebolo námahy z hľadania ani radosti z objavovania. Namiesto toho každé zo slov nášho Pána má svoje výrazy a každý výraz má mnoho častí a každá z častí má vlastný charakter a formu. Každý človek preto chápe, nakoľko je schopný, a vykladá podľa toho, čo mu je dané.

Efraim Sýrsky, Komentár k Diatessaronu 7,22

Jedna vec je mať pripravený jazyk a elegantný jazyk, a úplne iná preniknúť do samého špiku a vnútra nebeských výrokov a kontemponovať ich hlboké a skryté tajomstvá očisteným okom srdca; to nedosiahne ľudská učenosť ani profánne vzdelanie, ale len čistota duše, prostredníctvom osvietenia Ducha Svätého.

Sv. Ján Kasián, Konferencie 14,9,7

Ak chceš dosiahnuť skutočné poznanie Písom, usiluj sa predovšetkým získať neotrasiteľnú pokoru srdca. Tá ťa bude viesť cez dokonalosť lásky nie k poznaniu, ktoré nafukuje, ale k tomu, čo osvecuje.

Sv. Ján Kasián, Konferencie 14,10, 1

Nepribližuj sa k slovám tajomstiev, ktoré sa nachádzajú v Písme, bez toho, aby si sa najskôr modlil a prosil o pomoc Boha. Povedz však: „Pane, dovoľ mi zakúsiť silu, ktorá sa v ňom nachádza“. Pamätaj na to, že modlitba je kľúčom, ktorý otvára pravý zmysel Písma.

Izák z Ninive, Asketické príhovory, 73

HLAS PÁPEŽOV

JÁN PAVOL II.

túžil prekročiť prah tretieho tisícročia vo svetle Slova, ktoré sa stalo telom a zjavuje sa človeku.

S pohľadom upreným na tajomstvo vtelenia Božieho Syna, Cirkev sa pripravuje prekročiť prah tretieho tisícročia. [...] Narodenie Ježiša Krista v Betleheme nie je udalosť, ktorú by bolo možné odsunúť do minulosti. Pred ním totiž stoja celé ľudské dejiny: jeho prítomnosť osvecuje náš dnešok i budúcnosť sveta. On je „Živý“ (Zjv 1,18), „ten, ktorý je, ktorý bol a ktorý príde“ (Zjv 1,4). Pred ním sa musí zohnúť každé koleno v nebi, na zemi i v podsvetí, a každý jazyk musí vyznať, že on je Pán (porov. Flp 2,10-11). V stretnutí s Kristom každý človek objavuje tajomstvo svojho vlastného života.

(Bula, ktorou sa vyhlasuje Veľké jubileum roku 2000, Incarnationis Mysterium)

Drahí mladí ľudia, dnes večer vám odovzdám evanjelium. Je to dar pápeža pre vás počas tejto nezabudnuteľnej vigílie. Slovo, ktoré obsahuje, je Ježišovo slovo. Ak ho budete počúvať v tichu, v modlitbe, a necháte si pomôcť v porozumení toho, čo ono znamená pre váš život, múdrymi radami vašich kňazov a učiteľov, potom stretnete Krista a budete ho nasledovať, nasadzovať deň čo deň svoje životy pre neho!

(Ján Pavol II., Tor Vergata, 19. augusta 2000)

Niet pochyby, že tento primát svätosti a modlitby je mysliteľný len pri obnovenom počúvaní Božieho slova. Odkedy Druhý vatikánsky koncil zdôraznil významnú úlohu Božieho slova v živote Cirkvi, určite sa urobil pokrok vo vytrvalom počúvaní a pozornom čítaní Svätého písma. Úcta, ktorú si zaslúži, sa mu zabezpečila vo verejnej modlitbe Cirkvi. Jednotliví veriaci i spoločenstvá teraz už po ňom siahajú vo väčšej miere. Aj medzi samotnými laikmi sú mnohí, ktorí sa mu venujú aj s cennou pomocou teologických a biblických štúdií. A predovšetkým evanjelizácia a katechéza nadobúdajú novú silu práve zásluhou pozornosti k Božiemu slovu. Je potrebné, drahí bratia a sestry, upevniť a prehĺbiť túto črtu aj šírením Biblie v rodinách. Zvlášť je potrebné, aby sa počúvanie Božieho slova stalo živým stretaním podľa starej, ale ešte vždy platnej tradície lectio divina, ktorá nám umožňuje čerpať v biblickom texte živé slovo, ktoré kladie otázky, usmerňuje a stvára život.

(Ján Pavol II., apoštolský list Novo Millennio Ineunte, 39)

Na začiatku svojho pontifikátu povzbudil aj pápež BENEDIKT XVI. k praxi lectio divina

V tejto súvislosti by som chcel predovšetkým pripomenúť a odporučiť starodávnu tradíciu lectio divina: vytrvalé čítanie Svätého písma, sprevádzané modlitbou, uskutočňuje dôverný dialóg, v ktorom možno čítaním načúvať Bohu, ktorý hovorí, a modlitbou mu odpovedať s dôvernou otvorenosťou srdca (porov. DV, 25). Ak sa efektívne propaguje, táto prax prinesie Cirkvi – som o tom presvedčený – novú duchovnú jar. Ako silná stránka biblickej služby, lectio divina by sa preto mala čoraz viac podporovať, a to i použitím nových metód, ktoré sú starostlivo premyslené, a kráčajú s dobou. Nikdy by sa nemalo zabúdať, že Božie slovo je lampou pre naše nohy a svetlom pre naše chodníky (porov. Ž 119,105).

(Príhovor na medzinárodnom kongrese k 40. výročiu Dei Verbum, 16. septembra 2005)

Zvestovať radosť, prameniacu zo stretnutia s osobou Krista, s Božím Slovom prítomným medzi nami, je darom a nenahraditeľným poslaním Cirkvi. Vo svete, ktorý Boha často vníma ako niekoho zbytočného alebo cudzieho, spolu s Petrom vyznávame, že len on má „slová večného života“ (Jn 6,68). Neexistuje naliehavejšia priorita, ako je táto: znovu otvoriť dnešnému človeku prístup k Bohu, k Bohu, ktorý hovorí a dáva nám svoju lásku, aby sme mali život v hojnosti (porov. Jn 10,10).

(Posynodálna apoštolská exhortácia Verbum Domini, 2)

Ježiš hovorí: „Nebo a zem sa pominú, ale moje slová sa nepominú“ (v. 31). Skutočne vieme, že vo Svätom písme je Božie slovo počiatkom stvorenia: všetko stvorenie počínajúc vesmírom – slnkom, mesiacom, oblohou – sa podriaďujú Božiemu slovu, jestvujú preto, že boli ním „povolané“ (k existencii). Táto stvoriteľská sila Božieho slova sa koncentruje v Ježišovi Kristovi, v Slove, ktoré sa stalo telom a prechádza tiež prostredníctvom jeho ľudských slov, ktoré sú skutočnou „oblohou“, ktorá usmerňuje myslenie a cestu človeka na Zemi. Preto Ježiš nepopisuje koniec sveta a ak používa apokalyptické obrazy, nepočína si ako „vizionár“. Naopak, chce zbaviť svojich učeníkov v každej dobe zvedavosti na predpovede. Namiesto toho im chce dať kľúč pre hlboké a podstatné čítanie, a predovšetkým ukázať správnu cestu dnes i zajtra, pre vstup do večného života.

(Anjel Pána, 18. novembra 2012)

Pápež FRANTIŠEK opakovane zdôrazňuje, že Božie slovo sa musí hlboko dotknúť človeka, aby ho mohol ohlasovať iným:

Ježiša hnevali samozvaní učители, ktorí veľa vyžadovali od druhých, vyučovali Božie slovo, ale sami sa ním nedávali osvietiť: „Viazu ťažké, až neúnosné bremená a kladú ich ľuďom na plecia, ale sami ich nechcú ani prstom pohnúť“ (Mt 23,4). Apoštol Jakub napomínal: „Bratia moji, nechcete byť mnohí učiteľmi, veď viete, že nás čaká prísnejší súd“ (Jak 3,1). Kto chce kázať, musí sa najskôr dať pohnúť Slovom a dovoliť mu, aby sa vtelilo do jeho konkrétnej skúsenosti. Takýmto spôsobom sa ohlasovanie stane intenzívnou a plodnou činnosťou „odovzdávania toho, čo človek sám zažil v kontemplácii“. Pre toto všetko ešte predtým, než si kazateľ konkrétne pripraví, čo chce povedať, musí ako prvý prijať zranenie od Slova, ktoré má zraniť aj druhých, pretože toto Slovo je živé a účinné, ako meč „preniká až po oddelenie duše od ducha a kĺbov od špiku a rozsudzuje myšlienky a úmysly srdca“ (Hebr 4,12). Z tohto prameňa aj dôležité pastoračné dôsledky. Aj dnes ľudia radšej

počúvajú svedkov: „hovoria, že naša doba dychtí po čestnosti a pravdivosti [...] a tento svet volá po hlásateľoch evanjelia, ktorí by hovorili o Bohu, ktorého sami osobne spoznali ako dôverne blízkeho, ktorého akoby videli“.

(Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, 150)

Sme služobníkmi Slova spásy, ktoré sa nevráti k Pánovi naprázdno. Nechať sa teda „raniť“ slovom je nevyhnutné, aby sme ústami vyjadrili to, čím srdce prekypuje. Lebo Božie slovo „preniká až po oddelenie duše od ducha a kĺbov od špiku a rozsudzuje myšlienky a úmysly srdca (Hebr 4,12). Sme služobníkmi Slova večného života a veríme, že človek nežije len z chleba, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst (porov. Mt 4,4). Preto sa musíme, s pomocou Ducha Svätého, živiť pri stole Slova čítaním, počúvaním, štúdiom a vydávaním svedectva života. Venujeme čas tým, ktorých milujeme, a tu máme do činenia s láskou k Bohu, ktorá chce s nami hovoriť a ponúka slová večného života. Sme služobníkmi Slova zmierenia, aj medzi kresťanmi, a z celého srdca si prajeme, aby „sa Pánovo slovo šírilo a oslávilo“ (2Sol 3,1). Je teda správne očakávať nový impulz pre náš duchovný život vďaka väčšej úcte k Božiemu slovu. Sme služobníkmi Slova, ktoré „vyšlo“ od Boha a „stalo sa telom“ (Jn 1,14). Je životne dôležité, aby dnes Cirkev vychádzala ohlasovať evanjelium všetkým, na všetkých miestach, pri všetkých príležitostiach, bez váhania, neochoty alebo strachu (porov. *Evangelii gaudium*, 23). Konáme to na základe poslušnosti Pánovmu misijnému mandátu a v istote o jeho prítomnosti medzi nami až do konca sveta (porov. Mt 28,20). Sme služobníkmi Slova pravdy (porov. Jn 8,32). Sme presvedčení, že „Jednotu, ktorú chce Boh, možno uskutočniť len spoločným prijatím neporušiteľnosti obsahu zjavenej viery. V otázke viery je kompromis protikladom Boha, ktorý je pravda. Kto by mohol považovať za správne zmierenie, ku ktorému by v tele Krista, ktorý je "cesta, pravda a život" (Jn 14,6), došlo za cenu pravdy?“ (Ut unum sint, 18). Sme služobníkmi mocného Božieho slova, ktoré osvecuje, chráni a bráni, uzdravuje a oslobodzuje. „Božie slovo nie je spútané!“ (2Tim 2,9). Preň sú mnohí naši bratia a sestry vo väzení a mnohí ďalší preliali svoju krv na svedectvo svojej viery v Ježiša Krista.

(Príhovor k delegácii Výboru pre vzťahy s cirkvami Spojených biblických spoločností, 5. 10. 2017)

Uvažujúc nad textom zo Skutkov apoštolov (8,26-40), ktorý má ako hlavnú postavu diakona Filipa a jeho misiu, pápež František poznamenáva: A tento dialóg medzi Filipom a Etiópčanom nám dáva uvažovať aj nad skutočnosťou, že nestačí čítať Písmo, ale treba chápať jeho zmysel, nájsť „šťavu“, ísť hlbšie pod „kôrku“, načerpať Ducha, ktorý oživuje literu. Ako povedal pápež Benedikt na začiatku synody o Božom slove, „exegéza, opravdivé čítanie Svätého písma, nie je iba literárnym fenoménom, [...]. Je uvedením do pohybu mojej existencie“ (Meditácia, 6. októbra 2008). Vstúpiť do Božieho slova znamená ochotu vyjsť von z vlastných obmedzení, aby sme sa stretli s Kristom a pripodobnili sa mu ako živému Slovu Otca.

(Generálna audiencia, 2. októbra 2019)

LECTIO DIVINA

Lectio divina patrí medzi rôzne iniciatívy, ktoré je možné napláňovať na Nedeľu Božieho slova. Ako uvádza pápež František v *Aperuit illis*, v túto nedeľu je dôležité ukázať „význam každodenného čítania, hlbšieho poznania a tiež modlitby so Svätým písmom, s osobitným poukazom na lectio divina“ (č. 3).

Podľa Svätého Otca „Existuje konkrétny spôsob, ako počúvať to, čo nám Pán chce svojím Slovom povedať, a ako sa nechať premeniť jeho Duchom. Tento spôsob voláme lectio divina. Spočíva v takom čítaní Božieho slova v rámci modlitby, ktoré Slovu umožní, aby nás osvietilo a obnovilo. Toto modlitbové čítanie Biblie nie je oddelené od štúdia, ktorému sa kazateľ venuje, aby spoznal hlavné posolstvo textu; naopak, musí začať práve tam, aby sa snažil objaviť, čo dané posolstvo hovorí jeho vlastnému životu. Duchovné čítanie konkrétneho textu musí vychádzať z jeho literárneho zmyslu. Inak ľahko skĺzne do interpretácie textu podľa toho, čo niekomu vyhovuje, čo potvrdzuje jeho vlastné rozhodnutia a čo sa prispôsobuje jeho mentálnym schémam. Toto by v konečnom dôsledku bolo zneužitím posvätného pre vlastnú potrebu a prenesením tohto neporiadku na Boží ľud. Nesmieme nikdy zabudnúť, že občas sa aj „sám satan tvári ako anjel svetla“ (2 Kor 11, 14). V Božej prítomnosti, pri pokojnom čítaní textu, je dobré pýtať sa napríklad aj takto: Pane, čo mi hovorí tento text? Čo chceš týmto posolstvom zmeniť v mojom živote? Čo mi vadí v tomto texte? Prečo ma toto nezaujíma? Alebo: Čo sa mi páči na tomto slove a čo je pre mňa povzbudzujúce? Čo ma priťahuje? Prečo ma to priťahuje?“ (Evangelii gaudium, 152-153).

SLOVO V CENTRE

Stretnutie lectio sa otvára intronizáciou Biblie, ktorá sa umiestni otvorená do stredu, aby bola viditeľná pre všetkých prítomných. Počas intronizácie možno spievať vhodnú pieseň. Vedľa otvorenej Biblie sa umiestni zapálená sviečka. Ten, kto vedie lectio, uvedie stretnutie vzývaním Ducha Svätého, aby pripravil srdcia prítomných na počúvanie.

POČÚVANIE SLOVA

Všetci sedia a počúvajú ohlasovanie vybraného biblického textu. Po chvíli ticha vedúci dá zaznieť Slovu tým, že zdôrazní niektoré výrazy alebo vety z textu. Ide o veľmi pomalé opätovné prečítanie niektorých pasáží alebo slov úryvku, bez akýchkoľvek komentárov. Nasleduje priestor ticha na konci ktorého sa ponúkne zopár poznámok z komentára: ide o to, uchopiť kontext, v ktorom sa úryvok nachádza; ten napomáha vidieť stopy Božej lásky, ktorá cezeň presvitá (čo nám hovorí táto stránka o Božej láske?), vnímať hlavnú myšlienku, no pritom si treba dať pozor na rôzne formy moralizovania a pokušenia pozastaviť sa nad tým, čo „by sa malo alebo by sa nemalo robiť“.

UCTENIE SI SLOVA

Keď Božie slovo prijmem, spontánne sa pretvára na vďačnosť, modlitbu za Cirkev a za svet. Tak ako sa Boh zjavuje, dáva seba a robí sa spoločníkom na ceste, tak aj veriaci, ktorý prijal jeho Slovo, otvára srdce svojim bratom a sestram a prednáša ich Pánovi. Vedúci vyzve prítomných, aby toto všetko vyjadrili v tichu gesta, vykonaného pomaly a v pokoji.

Ak je priestor dostatočne veľký, vedľa posvätného textu možno umiestniť kadidelnicu so žeravými uhlíkmi a malou nádobou s kadidlom. Každý môže prejsť svoj úkon úcty tým, že vloží do kadidelnice trochu kadidla a chvíľu zotrúva v modlitbe. Ak je priestor malý, možno rozdať sviečky a každý si môže zapáliť tú svoju od svetla horiaceho vedľa Svätého písma. To všetko môže sprevádzať jednoduchý refrén spievaný stíšeným hlasom.

ZOTRVANIE V SLOVE

Po skončení gesta vedúci vyzve prítomných, aby vyslovili spontánne úmysly modlitby. Potom sa všetci zjednotia v modlitbe "Otče náš..". Následne možno ukončiť stretnutie modlitbou z liturgie hodín dňa, a po vhodnej záverečnej piesni sa zhromaždenie rozíde.

METÓDA PRAVDY, CESTY A ŽIVOTA

Lectio sa začne intronizáciou Biblie, ktorá sa umiestni otvorená do stredu, aby bola viditeľná pre všetkých prítomných. Počas intronizácie možno spievať vhodnú pieseň. Vedľa otvorenej Biblie sa umiestni zapálená sviečka. Ten, kto vedie lectio, uvedie stretnutie vyzývaním Ducha Svätého, aby pripravil srdcia prítomných na počúvanie.

SLOVO JE PRAVDA

Všetci sedia a počúvajú ohlasovanie vybraného biblického textu. Po chvíli ticha vedúci dá zaznieť Slovo tým, že zdôrazní niektoré výrazy alebo vety z textu. Ide o veľmi pomalé opätovné prečítanie niektorých pasáží alebo slov úryvku, bez akýchkoľvek komentárov. Nasleduje priestor ticha na konci ktorého sa ponúkne zopár poznámok z komentára: ide o to, uchopiť kontext, v ktorom sa úryvok nachádza; ten napomáha vidieť stopy Božej lásky, ktorá cezeň presvítá (čo nám hovorí táto stránka o Božej láske?), vnímať hlavnú myšlienku, no pritom si treba dať pozor na rôzne formy moralizovania a pokušenia pozastaviť sa nad tým, čo „by sa malo alebo by sa nemalo robiť“.

SLOVO JE CESTA

Po vypočutí nasleduje širší priestor ticha, minimálne pätnásť minút, počas ktorého si prítomní kladú otázku: Aký aspekt Božej lásky presvítá cez tento text? Ako ho Ježiš žil a vtelil v rámci svojho účinkovania? Ako ho pochopili apoštoli? Čo tento text hovorí mne? Môže Ježiš žiť túto dimenziu Božej lásky vo mne? Ako môžem dosiahnuť, aby sa tento text prejavil v mojom každodennom živote?

SLOVO JE ŽIVOT

Ten, kto vedie lectio, vyzve prítomných, aby spontánne vyslovili úmysly modlitby. Možno vyjadriť: zvolanie k Duchu o silu žiť aspekt Božej lásky, ktorý sa objavil v úryvku; prosbu o odpustenie nesúladu medzi tým aspektom a vlastným životom; dôvod na vďačnosť za štedrosť Otca; prejav dôvery vo vernú Božiu lásku... Potom sa všetci spoja v modlitbe "Otče náš...". Následne možno ukončiť stretnutie modlitbou z liturgie hodín dňa, a po vhodnej záverečnej piesni sa zhromaždenie rozíde.

Následne nižšie ponúkame jednu z možností lectio divina nad textom evanjelia z nedele Božieho slova v cezročnom období v roku A: Mt 4,12-23

Pripravme sa na prijatie Slova a prosme Ducha Svätého o potrebnú múdrosť a vnímavosť.

Príď Duchu Svätý.

Ty si Ten, kto sprevádzal Ježiša, keď prinášal radostnú zvesť chudobným;

Ty si Ten, kto nám vo sviatosti krstu, umožňuje stať sa Božími deťmi a žijúcimi členmi Cirkvi;

Ty si Ten, kto nám vo sviatosti birmovania dodáva odvahu ohlasovať a svedčiť.

Naplň nás svojou prítomnosťou a svojou silou, svojou odvahou a svojou milosťou.

Daj nám pochopiť, že aj dnes nás Boh volá k dielu evanjelizácie.

Pomôž nám zapojiť sa do tejto služby prežívaním posolstva Božieho slova v spoločenstve.

Duchu Svätý, prebud' nás, posväť nás, posilni nás, pošli nás.

Čítanie textu evanjelia

Čítanie zo svätého Evanjelia podľa Matúša

Keď sa Ježiš dopyčul, že Jána uväznili, odobral sa do Galiley. Opustil Nazaret a prišiel bývať do pobrežného mesta Kafarnaum, v končinách Zabulon a Neftali, aby sa splnilo, čo povedal prorok Izaiáš: „Krajina Zabulon a krajina Neftali, na ceste k moru, za Jordánom, Galilea pohanov! Ľud bývajúci v temnotách uvidel veľké svetlo. Svetlo zažiarilo tým, čo sedeli v temnom kraji smrti.“

Od tej chvíle začal Ježiš hlásať: „Robte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo.“

Keď raz kráčal popri Galilejskom mori, videl dvoch bratov, Šimona, ktorý sa volá Peter, a jeho brata Ondreja, ako spúšťajú sieť do mora; boli totiž rybármi. I povedal im: „Podte za mnou a urobím z vás rybárov ľudí.“ Oni hneď zanechali siete a išli za ním.

Ako šiel odtiaľ ďalej, videl iných dvoch bratov, Jakuba Zebedejovho a jeho brata Jána, ako na lodi so svojím otcom Zebedejom opravujú siete; aj ich povolal. Oni hneď zanechali loď i svojho otca a išli za ním.

A Ježiš chodil po celej Galilei, učil v ich synagógach, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každú neuh a každú chorobu medzi ľuďmi.

Po vypočutí úryvku si ho každý znova v tichosti prečíta.

Meditácia

Ježiš nachádza v Božom Slove výrazy, správne slová, ktorými vyjadruje svoje povolanie a poslanie. Tak ako Ježiš a ako prvé kresťanské spoločenstvá, aj my sa obracajme k ohlasovanému Slovu v Cirkvi vo svetle viery v Ježiša Krista, aby sme v ňom nachádzali korene nášho života a zmysel nášho poslania.

Položme si teraz otázku: ako udržiavam a prehlbujem svoj vzťah s Bohom? Nechám Slovo, aby viedlo môj život? Ktoré Ježišove vlastnosti mi imponujú a snažím sa v nich sám zdokonaľovať v každodennom živote? Kto sú osoby, ktoré chce Ježiš osloviť aj cezo mňa?

Tu je možné podeliť sa o ovocie našich úvah nad otázkami plynúcimi z evanjelia.

Modlitba

Predchádzajúce zdieľanie myšlienok a postrehov o tomto úryvku Božieho slova nám určite popri inom pripomenulo aj dar kresťanského povolania a zodpovednosť za jeho ohlasovanie. Vyjadrime teraz svoju modlitbu chvály, vďačnosti a prosby nahlas.

Naše stretnutie zakončíme spoločným recitovaním „Modlitby za múdrosť“ (Múdr 9):

„Bože otcov, Pane milosrdenstva, ktorý si všetko svojím slovom urobil,
človeka si stvoril svojou múdrosťou,
aby vládol nad stvorenstvom, ktoré si ty povolal k bytiu,
aby spravoval svet v svätosti a spravodlivosti,
aby vládol v úprimnosti srdca,
daj mi múdrosť, prísediacu tvojho trónu, a mňa nevylučuj z počtu svojich detí.
Lebo ja som tvoj služobník a syn tvojej služobnice,
človek mdlý a kratučkého žitia, ktorý málo chápe, čo je právo a čo je zákon.
Lebo aj keby bol niekto z ľudí dokonalý, a chýbala by mu tvoja múdrosť, nebol by ničím.
U teba je múdrosť, ktorá pozná tvoje diela, ktorá bola prítomná, keď si tvoril zemský okruh.
Ona vie, čo tvojim očiam lahodí a čo je správne podľa tvojich príkazov.
Vyšli že ju zo svätého neba a zošli ju z trónu tvojej velebnosti,
aby so mnou bola pri mojom konaní a aby som vedel, čo je milé tebe.
Lebo ona všetko vie a všetko chápe,
povedie ma rozvažito pri mojich robotách, ochráni ma svojou velebnosťou.
Lebo ktorý človek môže poznať Božiu vôľu?
Alebo kto sa dokáže domyslieť, čo chce Pán?
Myšlienky smrteľníkov sú bojazlivé, naše úvahy sú neisté.
Lebo dušu zatažuje pomínuteľné telo
a pozemský stánok stláča myseľ, ktorá veľa húta.
Ledva poznávame to, čo je na zemi, a len namáhavo chápeme to, čo je pred našimi očami;
ktože teda vládze vyskúmať to, čo je na nebi?
Ktože poznal tvoju vôľu, ak si mu ty nedal múdrosť
a keď si z výšav nezoslal svojho ducha svätého?
(Len) tak boli vyrovnané chodníky pozemšťanov;
ľudia, poučení o tom, čo ľúbi sa tebe, boli zachránení múdrosťou.“

Komentár k evanjeliu podľa Matúša (Mt 4,12-23)

Evanjelium opisuje silu Ježišovho slova. Je radostnou zvestou o Božom kráľovstve. Stať má tri časti: začiatok Ježišovho ohlasovania kráľovstva v Galilei, povolanie štyroch rybárov a súhrnná správa o jeho pôsobení. Uväznenie Jána Krstiteľa vzbudilo Ježišovu činnosť v Galilei, čím sa ideálne napĺňa Izaiášova predpoveď z prvého čítania. Ježišova prítomnosť je svetlom zaháňajúcim temnotu beznádeje. Ježiš práve tu začne ohlasovať Božie kráľovstvo. Robí to tými istými slovami ako Ján v Judsku na púšti: „Robte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo.“ Boh je teda blízko a ujíma sa vlády, preto sa treba k nemu vrátiť. V tomto všetkom prichádza spása a požehnanie, čoho viditeľným prejavom je povolanie učeníkov a početné uzdravenia.

Je to práve Ježišovo slovo, ktoré približuje ľudí k Bohu: dôkazom sú prví štyria apoštoli – rybári ľudí. Účinok tohto slova Matúš zámerne podáva ideálnym spôsobom: Ježiš stretá bratov pri práci, autoritatívne ich pozýva k nasledovaniu, oni okamžite súhlasia, zanechajú svoju prácu a začnú nasledovať Krista. Jeho slovo taktiež pôsobí úplne novým spôsobom: v židovstve si totiž sám učeník volil učiteľa, teraz si však Ježiš volí učeníkov.

V stati sa výrazne podčiarkuje činnosť Ježiša: kráča, vidí, hovorí a povoláva si ľudí a robí to dvakrát po sebe. Učeníci ho nemajú iba pasívne nasledovať, ale majú sa aktívne stať rybármi ľudí. Podmanivé slovo Ježiša nasmeruje rybárov od života pre seba k životu pre Krista a pre jeho kráľovstvo. Tým, že sa povolanie rybárov zopakovalo aj druhýkrát, sa naznačuje, že Ježiš si povoláva znovu a znovu; až dodnes volá ľudí slúžiť Bohu a jeho veciam s nerozdeleným srdcom. Fakt, že súhrn o Ježišovej činnosti zaznie po povolaní učeníkov, naznačuje, že Ježiš pôsobí už aj s učeníkmi a oni sú pre jeho poslanie kľúčovými postavami.

DOMÁCA LITURGIA PREJAVENIA ÚCTY BIBLII

V posynodálnej apoštolskej exhortácii *Verbum Domini*, ovocia synody biskupov venovanej „Božiemu Slovu v živote a poslaní Cirkvi“ čítame: „Z veľkého snubného tajomstva vyplýva neodňateľná zodpovednosť rodičov voči svojim deťom. K autentickému otcovstvu a materstvu patrí aj komunikácia a svedectvo o zmysle života v Kristovi: prostredníctvom vernosti a jednoty rodinného života sú rodičia pred vlastnými deťmi prvými hlásateľmi Božieho slova. Cirkevné spoločenstvo ich musí podporovať a pomáhať im, aby rozvíjali v rodine modlitbu, počúvanie Božieho slova, poznanie Biblie. Preto synoda vyjadruje pranie, aby v každej domácnosti bola Biblia a aby ju rodina uchovávala dôstojným spôsobom, aby ju mohla čítať a modliť sa s ňou. Nevyhnutnú pomoc tu môžu poskytnúť kňazi, diakoni alebo dobre pripravení laici. Synoda tiež odporučila utváranie malých spoločenstiev medzi rodinami, v ktorých sa rozvíja spoločná modlitba a meditácia nad primeranými pasážami Svätého písma“ (č. 85).

V rámci Nedele Božieho Slova – alebo v niektorý deň krátko po nej – sa večer zide doma celá rodina okolo hlavného stola, na ktorý umiestni kríž a obraz Panny Márie, sviečku a Bibliu. Jeden z členov rodiny zapáli sviečku a povie:

- Kristus, Svetlo sveta

Odpovedáme:

- Bohu vďaka

Potom niekto ďalší prednesie nasledujúcu modlitbu (text môže byť rozdelený na niekoľko častí, aby sa tak do čítania mohlo zapojiť viac členov rodiny):

Duch Svätý sa ťa úplne zmocnil, Panna Mária.

Prebýva v tebe, žije v tebe, v tebe uskutočňuje najväčšie dielo v dejinách:

„Slovo, ktoré sa stalo telom“.

Koná v tebe slobodne. Ty mu patíš...

Nauč ma počúvať Ducha: „Duch vášho Otca bude hovoriť vo vás“ (Mt 10,20).

Nauč ma zveriť sa Duchu: „Sám Duch sa prihovára za nás nevysloviteľnými vzdychmi“ (Rim 8,26).

Nauč ma nechať Ducha vo mne slobodne konať:

„Veď všetci, ktorých vedie Boží Duch, sú Božími synmi“ (Rim 8,14).

Ludský duch nemôže tomu všetkému porozumieť.

Iba meditácia nad Božím slovom nás môže viesť do tohto tajomstva.

Iba Boh môže odhaliť, kto je jeho Duch a aká mocná i sladká je jeho činnosť v našich dušiach.

Príď Duchu Svätý.

(Kard. François-Xavier Van Thuan)

Odpovedáme:

- Amen.

Niektor z členov rodiny vezme Bibliu, otvorí ju a prečíta nasledujúci text:

Počúvajte Božie slovo z Evanjelia podľa Lukáša (Lk 24,13-35)

V ten deň išli dvaja z nich do dediny zvanej Emauzy, ktorá bola od Jeruzalema vzdialená šesťdesiat stadií, a zhovárali sa o všetkom, čo sa prihodilo. Ako sa tak zhovárali a spoločne uvažovali, priblížil sa k nim sám Ježiš a išiel s nimi.

Ich oči boli zastreté, aby ho nepoznali. I spýtal sa ich: „O čom sa to cestou zhovárate?“ Zastavili sa zronení a jeden z nich menom Kleopas, mu povedal: „Ty si vari jediný cudzinec v Jeruzaleme, ktorý nevie, čo sa tam stalo v týchto dňoch?“ On im povedal: „A čo?“ Oni mu vraveli: „No s Ježišom Nazaretským, ktorý bol prorokom, mocným v čine i v reči pred Bohom aj pred všetkým ľudom; ako ho veľkňazi a naši poprední muži dali odsúdiť na smrť a ukrižovali. A my sme dúfali, že on vykúpi Izrael. Ale dnes je už tretí deň, ako sa to všetko stalo. Niektoré ženy z našich nás aj naľakali. Pred svitaním boli pri hrobe, a keď nenašli jeho telo, prišli a tvrdili, že sa im zjavili anjeli a hovorili, že on žije. Niektorí z našich odišli k hrobu a zistili, že je to tak, ako vraveli ženy, ale jeho nevideli.“

On im povedal: „Vy nechápaví a ľarbaví srdcom uveriť všetko, čo hovorili proroci! Či nemal Mesiáš toto všetko vytrpieť, a tak vojsť do svojej slávy?“ A počnúc od Mojžiša a všetkých Prorokov, vykladal im, čo sa naňho v celom Písme vzťahovalo.

Tak sa priblížili k dedine, do ktorej šli, a on sa tváril, že ide ďalej. Ale oni naň naliehali: „Zostaň s nami, lebo sa zvečerieva a deň sa už schýlil!“ Vošiel teda a zostal s nimi. A keď sedel s nimi pri stole, vzal chlieb a dobrorečil, lámal ho a podával im ho. Vtom sa im otvorili oči a spoznali ho. Ale on im zmizol.

Tu si povedali: „Či nám nehorelo srdce, keď sa s nami cestou rozprával a vysvetľoval nám Písma?“

A ešte v tú hodinu vstali a vrátili sa do Jeruzalema. Tam našli zhromaždených Jedenástich a iných s nimi a tí im povedali: „Pán naozaj vstal z mŕtvych a zjavil sa Šimonovi.“ Aj oni porozprávali, čo sa im stalo cestou a ako ho spoznali pri lámaní chleba.

Po prečítaní každý člen rodiny pobozká Bibliu a nasleduje chvíľa ticha, meditácie nad práve prečítaným textom a osobnej modlitby.

Potom niektor z prítomných prečíta nasledujúci komentár:

Ježišovo stretnutie s týmito dvoma učeníkmi sa zdá byť úplne náhodné: pripomína jedno z mnohých stretnutí, ktoré sa v živote prihodia. Dvaja učenici kráčajú zamyslení a ktosi neznámy sa k nim pridá. Je to Ježiš; avšak ich oči nie sú schopné ho rozpoznať. A tak Ježiš začína svoju „terapiu nádeje“. To, čo sa odohráva na tejto ceste predstavuje terapiu nádeje. Kto ju vykonáva? Ježiš. Predovšetkým sa pýta a počúva: náš Boh sa nenatíska. Aj keď už pozná príčinu sklamania tých dvoch, dáva im čas, aby si mohli do hĺbky premerať tú trpkosť, ktorá ich ovládla. Výsledkom je vyznanie, ktoré je akýmsi refrénom ľudskej existencie: „A my sme dúfali, ale...“ (v. 21). Koľko smútku, porážok, koľko neúspechov je v živote každého človeka! Koniec koncov sme všetci tak trochu ako tí dvaja učenici. Koľkokrát v živote sme dúfali, koľkokrát sme sa cítili byť len na krôčik od šťastia, a potom sme sa ocitli na zemi, sklamaní. Avšak Ježiš kráča so všetkými malomysel'nými, čo idú so sklonenou hlavou. A kráčajúc s nimi s ohľaduplnosťou, dokáže im prinavrátiť nádej. Ježiš

k nim hovorí predovšetkým cez Písmo. Ten, kto berie do ruky Božiu knihu, nenarazí na príbehy o jednoduchom hrdinstve, bleskové dobyvateľské výpravy. Skutočná nádej nikdy nevyjde lacno: vždy prechádza cez porážky. Nádej toho, kto netrpí, ňou možno ani nie je. Bohu sa nepáči byť milovaný spôsobom, akým by bol milovaný veliteľ vedúci svoj ľud k víťazstvu hubiac svojich protivníkov v krvi. Náš Boh je drobným svetielkom žiariacim v chladný a veterný deň, a akokoľvek krehká sa zdá byť jeho prítomnosť na tomto svete, on si zvolil miesto, ktorým my všetci pohrdame. [...] My všetci sme v našom živote mali ťažké, temné chvíle. Momenty, v ktorých sme kráčali smutní, zadumaní, bez výhľadu, len s múrom pred sebou. A Ježiš je vždy po našom boku, aby nám dodal nádej, aby nám zohrial srdce a povedal: „Napreduj, ja som s tebou. Len ďalej vpred.“ Tajomstvo cesty vedúcej do Emauz je celé tu: aj napriek opačnému zdaniu, sme naďalej milovaní a Boh nás nikdy neprestane milovať. Boh vždy bude kráčať s nami, vždy, aj v tých najbolestnejších chvíľach, aj v tých najhorších momentoch, aj vo chvíľach porážky: je tam Pán. A toto je naša nádej. Poďme vpred s touto nádejou! Lebo on je po našom boku a stále kráča s nami!

(pápež František, Generálna audiencia 24. mája 2017)

Po prečítaní komentára sa všetci spoločne pomodlia modlitbu Pána:

- *Otče náš...*

Po modlitbe vezme otec rodiny knihu Biblie a urobí s ňou znamenie kríža ako požehnanie pre celú rodinu.

Potom zhasne sviečku a povie:

- *Zostaň s nami, Pane, teraz a navždy.*

Amen.

Biblia potom môže zostať vystavená na dôstojnom mieste v príbytku.

Voľne spracované podľa brožúry

Pontificio Consiglio per la Promozione della Nuova Evangelizzazione:

LA DOMENICA DELLA PAROLA DI DIO. Sussidio liturgico-pastorale 2020. San Paolo

Preklad: Marek Vaňuš, SVD

Spracovanie: Katolícke biblické dielo na Slovensku, 2022